

Marjaana Talonen
VÄISTÄMÄTÖNTÄ

VÄISTÄMÄTÖNTÄ

Teos pohjautuu osittain Stakesin vuonna 1996
kustantamaan alkuperäisteokseen Enkeliveli.

© 2023 Marjaana Talonen

Kannen kuva: Marjaana Talonen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6412-1

Väistämätöntä

OSA I

1.

Istun keinutuolissa toukokuisena sunnuntai-iltana ja selailen puhelimestani Facebookia. Suunnittelen mielessäni kesälo-maa, jonka vaihtoehtoja korona kuitenkin koko ajan kaventaa. Eteeni tipahtaa mainos omaelämäkerrallisesta kirjoittajakurs-sista.

Asia pyörii mielessäni seuraavat kaksi viikkoa. Jollain oudolla tavalla kirjoittaminen vetää juuri nyt puoleensa, vuosien tauon jälkeen, eikä muutakaan tähdellistä tekemistä lomalla ole. Vähän ennen ilmoittautumisajan umpeutumista päätän osallistua.

Kurssia edeltävänä kesäpäivänä kiipeän Tiinan kanssa kivistä rinnettä Maskussa Härmälän rotkon laelle. Kurkkaan rotkon reunalta syvään railoon ja vetäydyn istumaan ystäväni viereen kalliolle. Sen pinnalla levittäytyvän jäkälän rosoiset reunat pistelevät ohuen housukankaan läpi.

Ihailemme edessämme vellovaa merimaisemaa ja aprikoin:

– Miksi ihmeessä olen sinne ilmoittautunut. Onko elämästä kirjoittaminen edes tarpeellista? Pakko varmaan mennä, kun olen varausmaksunkin maksanut.

– Menet ja jätät kesken, jos siltä tuntuu.

Onneksi osallistuin, sillä viikon aikana löysin vuosia aiemmin kadottamani sanat ja innon kirjoittamiseen. Vielä tuossa vaiheessa en tiennyt, että teen juuri tämän tarinan kirjaksi, vaikka ohjaaja kannusti julkaisemaan uudelleen vuosikymmeniä aikaisemmin kirjoittamani kertomuksen.

Epäroin pari kuukautta, kunnes poimin Enkeliveli-kirjani vuodelta 1996 käteeni, katsoin takakannen valokuvaa pikkupojasta sekä etukannen kirkkaankeltaisia vesiväriläiskiä. Lehteilin sivuja, silmäilin runoja ja ryhdyin lukemaan. Kolmen sivun jälkeen päätin luoda menneisyyden uudelleen. Palasin tapah-

tumiin, valokuviin, videoihin ja mietin, mikä elämässä lopulta on merkityksellistä.

Olen säilyttänyt tunteen siitä, että minuthan sinne haudattiin suvun keskelle. Minun päälleni lapioitiin hiekkaa, minulle jätettiin jäähyväiset, vanhalle minälleni. Nyt tuntuu siltä, että kohtalo on ollut pakko ottaa vastaan.

Maailma ympärilläni oli muuttunut Ossin kuoleman myötä. Olin tutustunut ihmisiin uudestaan heidän kertomustensa kautta. Olin kuullut tarinoita, joista en ollut ennen tiennyt mitään. Olin saanut kirjeitä, kortteja ja terveisiä tuntemattomilta ihmisiltä, joita Ossin kohtalo oli koskettanut ja jotka halusivat kertoa omasta elämästään. Nuo viestit ovat edelleen tallella.

Yhä edelleen tunnen olevani syöpälapsen äiti. Sitä ei pyyhitä minusta pois, äitiys säilyy myös lapsen menetyksen jälkeen. Minä vien äitienpäivänä Ossille ruusuja, ei päinvastoin.

Kun istun tässä kirjoituspöytäni ääressä hiljaisuudessa, tekemättä mitään, en tarvitse kuvia muistaakseni, miltä elämän jatkaminen tuntui. Miten tyhjää oli pitkään. Kun menimme kylään, meistä puuttui yksi. Kun kävimme ruokapöytään, yhden paikka jäi tyhjäksi, yhden lelut jäivät aina paikoilleen, yhden vaatteita ei enää pesty, silitetty, taiteltu kaappiin.

Mutta tyhjä paikka sai olla, sitä ei väkisin täytetty. Ossi sai olla. Jätin piirustukset seinille, jätin hänen lelujaan eri puolille, jätin takin naulakkoon, kirjat hyllyyn, kengät esille. Ne sulautuivat arkeemme vuosikausiksi. Siellä tuo pieni farkkutakki taisteli paikastaan muiden takkien seassa. Leluille löytyi toiset leikkijät ja ne pääsivät vähitellen muiden leikkikalujen joukkoon, niin kuin kirjatkin iltasaduiksi seuraaville kuulijoille.

Elän epäaikaa, joka valuu hiljalleen pois. Tulevaisuudella on merkitystä, mutta aivan eri tavoin kuin ennen, sillä se voi jäädä tulemattakin. On niin vähän asioita, jotka ovat välttämättömiä, joita ilman en tulisi toimeen.

Talvi-illan hämärtyessä katson valokuvaa kirjahyllyssä. Siinä

tuo kuva on ollut ainakin kaksikymmentä vuotta. Istun Arton edessä, kahvilla lomakylän terassilla. Olen nostanut silmälasit päälle. Sinisten silmiäni katse myötäilee kameraa pitelevää viisivuotiasta tyttäni. Hymyilen Minnalle ja nojaan samalla mieheni rintaan. Hänen t-paidassaan on keltaisia purjelajioja, minulla on turkoosi lappuhaalari ja punainen pusero. Aurinko on polttanut mieheni kulmakarvat valkoisiksi, hänen silmänsä nauravat viiruina. Puisella pöydällä on maitokahvikuppi ja Artolla kädessään puoliksi syöty piparkakku.

Muistan tuon hauskan päivän Ähtärin eläintarhassa ja mini-Suomessa. Sinä kesänä ajatukseni muuttuivat ja uskalsin jo toivoa vauvaa käsivarsilleni, ensimmäistä kertaa neljään vuoteen. Kokemuksen varjon laahus oli kannatellut pitkään pelkoja ja epävarmuutta. Ne peittivät alleen luottamuksen siihen, että pystyy ottamaan vastaan kaikki mitä elämä eteen toi. Mietin, olisiko minusta vielä vauvan äidiksi. Saisiko lapsi oman paikan perheessä kaiken jälkeen? Jaksaisimmeko ehkä uudelleen paljon erityistä hoivaa tarvitsevan lapsen vanhempina?

Samana vuonna äitienpäivän tienoilla olin ollut draamapedagogiikan kurssilla, jossa opettaja johdatti ajatuksemme rentoutusharjoituksessa metsäretkelle. Omalla mielikuvamatkallani kuljin aurinkoiselle niitylle, jonka laidassa seisoi lapsi.

Terästin katsettani ja tunnistin hänet Ossiksi. Hän juoksi paljaspäisenä Nalle Puh -vaatteissaan ja levitti kätensä iloisena minua kohti. Otin hänet syliini.

– Äiti, mulla on kaikki hyvin, hän kuiskasi korvaani. Hän toisti sanansa, kääntyi ja juoksi pois.

Kuljin kukkakedon halki kevein askelin kohti metsää. Kun mieleni palautui todellisuuteen, kyynelöt nousivat silmiini. Onni ja suru sekoittuvat kaipuuseen.

Kun tuosta hetkestä oli kulunut vuosi ja kolmen kuukautta, siristelin silmiäni katsoessani taivaalle. Harmaat kerrospilvet rakoilivat tietä auringolle. Ilma oli kirkas ja lämmin, tuuli hu-

misi leppeästi, mutta ei tunkenut puseron sisään. Olin lähdössä synnyttämään ja menimme Arton kanssa sairaalaan hautausmaan kautta. Sytytin kynttilän ja viivyin hetken lokakuun hämärässä iltapäivässä. Sivelin kädelläni kiiltäväksi hiotun kiven pintaa, seurasin sormellani lasta peittelevän enkelikaiverruksen ääri viivoja.

Sitä päivää seurasivat onnelliset vuodet kotona, jolloin isä lähti aamuisin töihin ja äiti saatteli kuopuksen kanssa isonsiskon esikouluun. Arki oli tavallista ja ennakoitavaa.

Vauvan valtavan suuret siniset silmät loistivat pyöreinä ja hämmästyneinä kun hän tutustui maailmaan ympärillään. Joku arveli hänen olevan kaunein koskaan näkemänsä vauva.

– Ennen olin pikkusisko, nyt musta tulikin isosisko, Minna iloitsi.

Suklaata, kynttilä ja Ossin valokuva pöydälle sekä pino nimi-kirjoja. Nyt päätetään vauvalle nimi, sillä ristiäiset lähestyvät. Ehdotuksista sommiteltiin lopulta yhteistuumin kolmen etunimen yhdistelmä Siru Selma Sanelma.

Rauhallinen vauva antoi Artolle aihetta ihmettelyyn:

– Eikö se itke ollenkaan? Rupeaako sitten myöhemmin räjäyttämään?

– Toivon, että siitä tulee oikein kyseleväinen, niin saan vastata, Minna kertoi.

Tuosta toiveesta sain usein muistuttaa häntä, kun vastaaja myöhemmin välillä väysi pikkusiskonsa jatkuviin kysymyksiin.

– Missä Minna asuu? Siru kysyi.

– Littoisissa, Minna vastasi.

– Ei, Minna asuu kotona. Siru totesi ja jatkoi – Missä äiti asuu?

– Äiti asuu Littoisissa.

– Ei, äiti asuu kotona. Missä Siru asuu?

– Siru asuu Littoisissa.

– Ei, Siru asuu kotona. Missä isi asuu?

- Isi asuu Littoisissa, Minna vastasi taas.
- Ei, isi asuu töissä, Siru korjasi.

Kun Siru pääsi jaloilleen, hän latoi takkapuut pesukoneen rumpuun. Kadonneen villalankakerän löysin vessanpytystä ja Sirun itsensä karkuretkeltä postilaatikolle tai puistoon. Valokuvissa hän näyttää aina istuvan isin sylissä.

– Koska äiti katsotaan niitä filmejä musta ja Ossista, kun me oltiin tommosii hassuja? Minna mietti.

Minna kävi uimakoulua ja minä polskin silloin Sirun kanssa lastenaltaassa. Eräänä iltana sanoin:

– Jos et nyt lopeta pelleilyä ja rupea nukkumaan, et pääse huomenna mukaan uimahalliin ollenkaan.

– No, menen sitten isin kanssa uimaan ja se on sulle haami.

Viisivuotiaana Sirua kiukutti, kun oli unohtanut pyytää joulupukin kirjeessä kovakärkisiä balettitosseja. Tanssikoulussa hän toivoi, että harjoiteltaisiin Joutsenlampea eikä enää niitä jonotansseja. Riveissä, jonoissa tai piireissä opettaja sai pienet tanssijat parhaiten lavalle tonttuina, pupuina tai nalleina.

2.

Elina Karjalainen kirjoittaa: *Tällä taipaleella olen ajatellut kuolemaa ja päätynyt ajatuksissani uskoon, että meistä tuskinkin monikaan haluaisi jatkaa täällä, jos tietäisimme mitä kuolema on.*

Ymmärrän, mitä hän tarkoittaa. Oli hyvä saattaa Ossi loppuun asti. Kuolema tuli lähelle pehmeästi, paljon kauniimpana kuin olin kuvitellut. Siinä oli jotain pyhää. Ossi lähti täältä niin kuin oli tänne tullutkin: rakkauden myötä. Olen kiitollinen siitä, että saimme olla läsnä sen tapahtuessa.

Kuolema tulee aina keskelle elämää. Olin kuvitellut, että siihen voisi jotenkin valmistautua. Olin kuvitellut, että se tavoitaisi ihmisen vasta vanhuudessa. Olin kuvitellut, ettei kuolema voisi tulla meidän elämäämme, arjen keskelle. Kunnes minun ei enää tarvinnut kuvitella. En silti voinut päästää sitä lähelle ennen kuin oli ihan pakko.

Kuolema on elävien ongelma. Sen kohtaaminen on vaikeaa eikä sitä tahdota edes ajatella. Kun joku läheinen haluaisi ennakkoiden puhua kuolemasta ja siihen liittyvistä toiveista ja peloista, kuuntelijoita on vähän, keskustelijoita vielä vähemmän. Puhumattomuudella yritetään torjua kuoleman väistämättömyys. Vain siten se pysyy tarpeeksi etäällä omasta elämästä. Kuinka paljon siihen liittyy pelkoa ja puuttuvia vastauksia? Uskon, että kuoleman pohtiminen on väylä kohti elämisen arvoista elämää ja tuo tärkeäksi ajatukset siitä mihin aikaa olisi hyvä käyttää.

Kirjoitan mennyttä auki talven pimeinä iltoina. Katulamppu tuikkii ikkunan takana, valoköynnökset ja kynttilät tähdittävät olohuonetta. Pöydän pinta käsivarteni alla tuntuu viileältä ja kovalta. Elän marraskuuta, samaa ajankohtaa kuin mistä kirjoitan. Tunnen kehossani aiemmat kokemukset, samat kysymykset nousevat jälleen mieleen, pettymykset, toivottomuus

ja epävarmuus painavat rinnassa, mutta kirjoitan silti. En heitä kynää nurkkaan, vaikka sitä kautta voisin kuvitella saavani helpotusta, kaiken pois mielestä. Valokuvat ja vanhat muistiinpanot poimivat menettämisen pelon uudelleen esiin. Silloin pelko oli pakko nujertaa, jotta toivo säilyi pahimminakin hetkinä.

Lähden ulos harmaaseen talvipäivään. Ajatukset keinuvat askelten tahtiin. Ohitan päiväkodin, jonka pihassa lapset kiljuvat. Keltainen bussi jää odottamaan, kun ylitan kadun suojatietä pitkin. Kurvaan pikkutietä kuntopolulle.

Lisää muistoja tulvii ja ne ropisevat kävelyretken jälkeen paperille yksittäisinä sanoina ja irrallisina lauseina. Päätän kirjoittaa sille naiselle, joka olen, jotta ymmärtäisin paremmin sitä naista, joka taannoin olin.

Haalin kirjastosta kaiken surusta ja kuolemasta kirjoitetun, ja luen miten vain sata vuotta sitten lapsen kuolema kosketti lähes jokaista perhettä. Vain puolet syntyneistä ehti täyttää kymmenen. Kansanperinne kertoo, että lapsen kuolemaa sai ja piti surra. Siitä on kirjoitettu jo 1600-luvulta lähtien. Minua lohduttaa vanha ajatus siitä, että oli onnellista kuolla viattomana. Lapsi pääsi leikkimään toisten lapsienkeleiden kanssa.

Huomaan kaipaavani menneen ajan perinteitä. Silloin läheiset, ystävät ja naapurit kokoontuivat yhdessä surutaloon avoimen arkun äärelle muistelemaan, veisaamaan, polttamaan kynttilöitä ja itkemään. Ruumis pestiin oman kodin saunassa. Kummi puki lapsivainajan valkoisiin.

Vanhassa mustavalkoisessa valokuvassa hevonen seisoo valjastettuna mökin pihalla. Kärryihin on nostettu ruskea lauta-arkku. Mustiin pukeutuneet lapset, aikuiset ja vanhukset ovat asettuneet hevosen ja kärryjen perään. Saattomatka kirkkomaalle on alkamassa. Kuvateksti kertoo, että kuolema ei ollut outo eikä vieras, suru näkyi kodissa. Kuolemaa pelättiin ja kunnioitettiin. Suru ja huolenpito jaettiin yhteisesti. Nykyisin hautajaisissa näkee harvoin lapsia, elleivät he ole lähiomaisia.

Kääntelen kirjan sivuja ja vakuutun siitä, että kuoleman alituisesta läsnäolosta huolimatta siihen suhtauduttiin har-
taudella. Se tiedettiin väistämättömäksi. Surun kokemuksista
on voitu jälkeenpäin lukea päiväkirjoista ja kirjeistä. Myös
hiljaisuus ja aukot teksteissä ovat kertoneet surusta. Ihmisillä
oli kohtalonuskoa ja luja luottamus siihen, että kuolema on
yksilölle siirtymä yhteisöstä toiseen. Ymmärrän, että yksi su-
kupolvi on riittänyt vieraannuttamaan meidät kuolemasta ja
yhteisöllisestä surusta.

Työmatkani suuntautuu Poriin. Samalla saan tilaisuuden
käydä Käppärän hautausmaalla. Näen jo kaukaa kahdeksan-
kulmaisen rakennuksen kuparikatteisen kupolin päältä nou-
sevan vihreän tornin, joka kurottaa korkealle kuin tavoittelisi
taivasta. Avaan rautaportin, nousen muutaman rappusen ja
käyn mausoleumin avonaisesta ovesta eteishalliin.

Sigrid oli kuollut 11-vuotiaana tuberkuloosiin ja hänen isänsä
Franz Arthur Juslénius oli rakennuttanut mausoleumin, taide-
teoksen, tyttärensä viimeiseksi leposijaksi vuonna 1903. Seison
hautakappelin keskellä, kurkotan marmorikaiteen yli ja näen
alhaalla kryptassa Sigridin valkoisen sargofagin. Kun käännyin,
katson pitkään Akseli Gallen-Kallelan suunnittelemaa freskoa,
jossa kuolema kairaa taustalla, kun isä rakentaa taloa. Äiti
imettää pientä lasta, joka saa kuolleen vauvan maidot. Tunnen
haikeutta, näen kauneutta ja Sigridin isän kaipuun. Hän oli
menettänyt oman isänsä 12-vuotiaana. Ennen Sigridiä oli per-
heen kaksivuotias esikoinen kuollut. Isä Juslénius tahtoi luoda
jotain pysyvää katoavan elämän keskelle. Minä saan nyt katsoa
ja kokea tämän kaiken kauniin ja koskettavan taiteen.

Ihmisten on vaikea kohdata lapsensa menettänyttä, mene-
tyksen kokeneen on tuskallista olla muiden joukossa. Kaikesta
huolimatta tunnen, että lapsen kuolemasta pitäisi puhua,
vaikka sitä onkin mahdotonta ymmärtää.

Vaikeinta on, että epäoikeudenmukaisuudelle ei voi löytää

syytä. Vanhuksen kuoleman voi ymmärtää ja hyväksyä paremmin. Se ei herätä meissä niin vaikeita kysymyksiä, kuin lapsen kuoleman kohtaaminen.

Jokainen kuolema on alku muutokselle, joka vaatii aikaa ja sopeutumista. Mikään ei jatku enää täsmälleen samanlaisena kuin ennen.

Oli kulunut noin puoli vuotta Ossin kuolemasta, kun tapsin opiskeluajoilta tutuksi tulleen ystäväni. Meillä oli ollut aina silloin tällöin tapana käydä kahvilla ja vaihtaa kuulumisia. Lapsista puhuimme usein.

– Mitä te sanoitte Ossille? hän kysyi.

– Kuolemisestako?

– Niin.

– Me emme osanneet sanoa mitään. Emme ajatelleet, että hän kuolisi.

– Niin, kai sitä toivoo, hän sanoi.

En ole pahoillani, etten sanonut Ossille siitä mitään. Hän kuoli rauhallisesti, hän kuoli nukahtamalla isän syliin, hänen oli hyvä olla siinä. Jos on olemassa ikuinen elämä, niin Ossi on taivaassa, eikä se muutu miksiäkään, tiesi hän siitä etukäteen tai ei. Sellaisena näen kuoleman nyt, mutta en vielä ennen lapseni kuolemaa. Kömpelö yritykseni selittää asiaa hänelle olisi luultavasti vain saanut Ossin pelkäämään. Lapsi olisi aistinut epätietoisuuteni ja epävarmuuteni.

Ossi ei tiennyt kuolemisesta mitään, edes naapurin kissa ei ollut kuollut. Miksi olisin kertonut asiasta, jota en itsekään ymmärtänyt? Vakavasti sairaiden lasten kanssa pohditaan kuoleman kysymyksiä, jos lapsi sitä itse haluaa. Jos vanhemmat eivät kykene, hoitajat auttavat. He kertovat, että sairaat lapset näkevät kuoleman useimmiten vapauttajana, ei pelottavana. Kuolema merkitsee heille menemistä paikkaan, jossa ei ole kipuja eikä kärsimyksiä.

Ystäväni huomio toivosta osuu kohdalleen. Olin takertunut toivoon yhä uudestaan ja uudestaan. Vain sen kautta ja siihen nojaamalla olin saattanut jakaa rakkauttani ja ylläpitää omaa elämänvoimaani. Toivo oli rakentanut sillan minun ja maailman välille. Epätoivo oli puhaltanut kylmänä viimana ja kaivertanut sillalle heikkoja kohtia, joista olin pudonnut vähän väliä. Olin kompuroinut sillan epätasaisuuksilla, uusi toivon pilkahdus oli paikannut raot, nostattanut kaiteet ja vahvistanut kantamaa. Toivo oli ohittanut hiipivät epätoivon hetket.

Toivooni liittyi ajatus terveestä lapsesta. Vasta nyt ymmärrän, että se ei olisi koskaan toteutunut paranemisesta huolimatta. Entistä elämää ei olisi ollut, sillä syöpähoidot muuttavat lapsessa kaiken. Olisi ollut erilainen elämä ja arvaamaton tulevaisuus.

Kuolema tulee aina yllätyksenä. Niin se tuli meillekin. Kaikesta huolimatta toivo säilyi koko ajan. Elimme myös lopun yhdessä hänen kanssaan, suru alkoi vasta hänen lähdettyään.

3.

Kolmekymmentä vuotta sitten videokamerat olivat suuria ja painavia. Lainasin sellaisen usein töistä illaksi ja kuvasin pienen poikani leikkejä. Myöhemmin nauhoitin perhe-elämää omilla kameroilla, vuosi vuodelta pienemmällä ja kevyemmällä.

Nyt katson mustien VHS-nauhojen pinoa eteisen kaapin hyllyllä. Halusin tallettaa muistot ja varasin ajan digitointiin. Koronan vuoksi kirjastot suljettiin ja nauhapino jäi odottamaan parempia aikoja.

Siirrän taloustikkaat vaatehuoneeseen ja nostan ylimmältä hyllyltä valokuva-albumit. Silkkivälinehdelliset kuvakansiot ovat painavia. Vien kaksi ensimmäistä olohuoneen pöydälle. Tahdon haalia ne kaikki mukaani, joten nousen rapuille toisen, kolmannen ja neljännen kerran.

Kuvia on kertynyt paljon. Niiden kautta tarinan avaaminen vaatii uskallusta ja kärsivällisyyttä, sillä elämän ilot ja surut ovat kietoutuneet toisiinsa kuin juuret ja köynnökset vanhassa puutarhassa. Menneisyyteen katsomiseen tarvitsen samaa rohkeutta kuin lenkkipolulla yllättävän äkkijyrkän, juurakkoisen ja kostean mäen alas kapuamiseen.

Lehteilen albumeja, muistan tapahtumia, tunnistan ihmisiä, mutta mitä jää kuvien ulkopuolelle? Minkä talon edestä tämä kuva on otettu? Milloin Muumimaailma avattiin? Onko tuo kuva otettu Halisten sillan pielessä? Minäkö sen otin?

Arto on kyykyssä kallion kupeessa, pää taipuneena alaspäin yllään vaalea kuviollinen villapaita ja vaaleansiniset farkut. Pieni poika istuu kivellä hänen vieressään sinipunaيسessa haalarissa, mustien kumisaappaiden pohjat suoraan kameraan sojottaen. Ossi seuraa, kuinka isä ottaa keltaisesta pikkuämpäristä kastemadon ja pujottaa sen kahdella sormella koukkuun. Onki lepää Arton jalkojen päällä. Aurajoki virtaa hiljalleen heidän

Väistämätöntä on koskettava kertomus siitä, minkä me kaikki kohtaamme ennemmin tai myöhemmin, sillä surulta kukaan ei ole suojassa. Kirja on kirjoitettu aidosti, hallitusti ja esteettisesti tärkeästä teemasta. Sen vahvuutena on ajallinen etäisyys koettuihin menetyksiin.

Pohdinta ja esseenomainen teksti yhdistyy minä-kertojan elämään ja konkretiaan. ”Kuolema tulee aina keskelle elämää. Olin kuvitellut, että siihen voisi jotenkin valmistautua. Olin kuvitellut, että se tavoittaisi ihmisen vasta vanhuudessa. Olin kuvitellut, ettei kuolema voisi tulla meidän elämäämme, arjen keskelle. Kunnes minun ei enää tarvinnut kuvitella.”

Väistämättömiä ovat olleet lapsen, isän ja puolison menetykset. Niiden lisäksi teoksessa nousee keskeiseksi teemaksi kirjoittaminen, kadonneiden sanojen löytyminen vuosien kuluttua uudelleen. Kirjoittamalla kertoja pääsee elämän aitiopaikalle ja luo menneisyydelle ja toivolle merkityksen.

Teos on vertaistuen väline, mutta myös tarpeellinen kaikille, koska se ohjaa huomaamaan läheisyyden ja nyt hetkien arvon. Kirja jättää ajatuksiin voimakkaan jäljen.

”Olen kirjoittanut pelkoni pois. Olen käännellyt kuvaani ja tunteitani niin, että myös muut ovat saaneet tietää niistä, ehkä he peilaavat ajatuksiaan siihen, mitä olen kirjoittanut. Suru elää minussa ilon ja onnen kera.”

Marjaana Talonen on turkulainen opettaja ja koulutuspäällikkö, joka ei kirjassaan luovu toivosta. Hän kuvaa unohtumatonta kokemustaan kauniisti ja elävästi. Elämän kehitys ja muutos tulee hyvin esiin, luonto on tekstissä läsnä.

BoD

9 789528 064121